

Рівненський державний гуманітарний університет

Художньо – педагогічний факультет

Кафедра культурології та музеєзнавства

СИЛАБУС

Назва дисципліни	Організація дозвілля соціально-демографічних груп
Викладачі	канд. пед. наук, доцент Тюска Валентина Борисівна
Профайл викладачів, сторінка дисципліни в CMS	Сайт кафедри культурології та музеєзнавства http://kulturologiya.rv.ua
E-mail:	Доцента Тюски В.Б. - valentunatiuska@ukr.net
Консультації	<i>Очні консультації:</i> к-сть годин і розклад присутності на кафедрі згідно з графіком консультацій <i>Он лайн- консультації:</i> Розклад присутності викладача на спеціальному форумі в інтернет мережах Coogle Meet, Zoom (за створеними посиланнями). Спілкування із студентами через електронну пошту викладача; після запрошення викладачем групи здобувачів до дистанційного навчання через zoom або meet ; опрацювання необхідної інформації через Viber, Facebook; використання авторського профілю Google Scholar

1. Анотація до дисципліни

Навчальна дисципліна «Організація дозвілля соціально-демографічних груп» належить до переліку вибіркових навчальних дисциплін. Викладається для здобувачів освітнього рівня бакалавр спеціальності 034 «Культурологія» та спрямована на вивчення здобувачами вищої освіти: цілі та принципи проведення дозвілля різних вікових категорій; форми і засоби організації процесу відпочинку в закладах соціокультурної сфери ; проблеми сучасних напрямів розваг населення; основні моделі та технології організації дозвілля соціально-демографічних в Україні та світі.

Дисципліна структурована відповідно до вимог сучасної педагогічної й методичної науки, матеріал дисципліни є зрозумілим для здобувачів, а поетапність ознайомлення передбачає послідовне й систематичне засвоєння знань. У процесі викладання забезпечується перехід від простого до більш складного, від відомого до нових знань, понять, термінів; навчальний матеріал спрямований на розвиток у здобувачів інтересу до організації відпочинку, самостійного пошуку інноваційних знань, розвитку тих компетентностей, які необхідні бакалавру для ефективної організації відпочинку і розваг. Під час читання теоретичного і

практичного курсу передбачено залучення здобувачів до самостійного пошуку рішень проблемних питань, розробці практично значимих програм і проектів новітніх форм дозвілля, технологій організації відпочинку в соціокультурних закладах.

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів —6	Галузь знань 03 гуманітарні науки	Варіативна частина (за вибором)	
	Спеціальність 034 Культурологія		
Модулів — 2	Професійне спрямування: бакалавр культурології	Рік підготовки:	
Змістових модулів — 2		2-3-й	2-3-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання : презентація (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин — 180		4-5-й	4-5-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних —2 самостійної роботи студента —2	Освітній ступінь: бакалавр	24год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		24 год.	8год.
		Лабораторні	
		24 год.	0 год.
Самостійна робота			

		108 год.	164 год.
		Індивідуальні завдання: 0 од.	
		Вид контролю: екзамен -5. залік – 4 с.	

3. Передумови

Ефективність засвоєння змісту дисципліни значно підвищиться, якщо здобувач попередньо опанував матеріалом таких дисциплін як: педагогіка; психологія; українська культура, інформаційно-комунікаційні технології, культурологія дозвілля.

4. Мета та завдання дисципліни

2.1 Метою викладання навчальної дисципліни є : розширення теоретичних знань з прикладної культурології, формування практичних умінь і навичок з методики організації дозвілля соціально-демографічних груп та розвиток у здобувачів навиків психолого-педагогічного впливу на аудиторію соціокультурних закладів.

4.2. Основне **завдання** навчальної дисципліни полягає у поглибленні теоретичних знань здобувачів з питань дозвіллезнавства та сформувати практичні вміння щодо методики організації відпочинку різних вікових груп населення ; цілісної уяви про умови, критерії, форми роботи в соціокультурних закладах ; всебічному розвитку особистості, зокрема, інноваційних підходів у роботі менеджерів соціокультурної діяльності.

Дисципліна формує компетентності та програмні результати навчання.

Набуті соціальні навички (soft-skills): (відповідно до загальних компетентностей)

- здатність навчатися протягом усього життя;
- вміння працювати в команді;
- здатність логічно і системно мислити.

5. Очікувані результати:

Навчальна дисципліна належить до вибіркових дисциплін.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- цілі та принципи проведення дозвілля;
- форми і засоби організації процесу відпочинку в закладах соціокультурної сфери ;
- проблеми сучасних напрямів розваг населення;

- основні моделі та технології організації дозвілля соціально-демографічних груп в Україні та світі ;
- закони, що регламентують розвиток дозвілля в Україні.

вміти:

- використовувати знання, форми та методи для проведення дозвілля різних вікових груп населення;
- робити аналіз негативних явищ сучасних напрямів розваг;
- інтегрувати теоретичні знання з прикладної культурології у практичну соціокультурну діяльність;
- розробляти програми та організувати відпочинок відповідно до вікових груп населення;
- використовувати сучасні технології дозвілля соціально-демографічних груп у діяльності.

Дисципліна формує наступні компетентності:

Інтегральні - здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі культури і мистецтва, у соціокультурній сфері, у сфері освіти та науки або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів менеджменту культури і мистецтва та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

6. Дидактична карта дисципліни

Тема лекції 5. Дозвілля як арт-терапія для осіб із обмеженими можливостями <i>кількість годин - 2 год</i>	Лекція	МН1, МН3, МН4, МН5, МО4, МО6	4	Засоби масової інформації як важливий інструмент реклами	2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 16	1 бал	До проведення наступного аудиторного заняття
Тема практичного заняття 2 <i>- 2 год</i> Напрями організації дозвілля соціально-демографічних груп	Практичне заняття	МН2, МН5, МН6 МО4, МО5, МО6, МО7	4 балів		2, 3, 4, 6, 9, 10, 11, 12 <i>нумерація згідно переліку списку літератури</i>		
Модульна контрольна робота		МО4	10 балів				
Індивідуальне завдання	Презентація результатів навчання	МО4, МО6, МО7, МО8				5	
Змістовий модульний контроль 1			30 балів				

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

МН1 – словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);

МН2 – практичний метод (практичні заняття);

МН3 – наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій);

МН4 – робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);

МН5 – відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);

МН6 – самостійна робота (розв'язання програмних завдань);

МН7 – індивідуальна науково-дослідна робота студентів.

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

МО1 – екзамен;

МО2 – усне або письмове опитування

МО3 - колоквіум,

МО4 – тестування;

МО5 – командні проекти;

МО6 – реферати, есе;

МО7 – презентації результатів виконаних завдань та досліджень;

МО8 – студентські презентації та виступи на наукових заходах;

МО9 – захист практичних робіт;

МО10 – залік.

7. Технічне й програмне забезпечення /обладнання

У період сесії бажано мати мобільний пристрій (телефон) для оперативної комунікації з деканатом, викладачами і методистами кафедри з приводу проведення навчальних занять і консультацій. У міжсесійний період комп'ютерну техніку (з виходом у глобальну мережу) та оргтехніку для комунікацій з деканатом, кафедрою, викладачами з метою виконання завдань самостійної роботи.

8. Політика дисципліни

При організації освітнього процесу в Рівненському державному гуманітарному університеті здобувачі вищої освіти, викладачі, методисти та адміністрація діють відповідно до: Положення про організацію освітнього процесу у РДГУ, Положення про академічну доброчесність, Положення про оцінювання знань і умінь студентів, Положення про практики студентів, Положення про внутрішнє забезпечення якості освіти, Положення про державну атестацію студентів.

9. Політика доброчесності

Здобувач вищої освіти виконуючи самостійну або індивідуальну роботу (реферат, есе, курсову тощо) повинен дотримуватись політики доброчесності. У разі наявності плагіату в індивідуальній роботі здобувача вищої освіти він отримує незадовільну оцінку і повинен повторно виконати ще раз індивідуальні завдання, які передбаченні у силабусі.

10. Система оцінювання та вимоги

Види контролю: поточний, модульний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю здобувачів, усне опитування, письмовий контроль, тестовий контроль.

Форма контролю: екзамен, залік.

Критерії оцінювання. Еквівалент оцінки в балах для кожної окремої теми може бути різний, загальну суму балів за тему визначено в розподіл балів, які отримують студенти при вивченні дисципліни.

Суми балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
90-100	A	відмінно	здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить і опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння	Високий (творчий)	відмінно	зараховано

			для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні здібності			
82-89	B	дуже добре	здобувач вищої освіти вільно володіє теоретичним матеріалом, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	
74-81	C	добре	здобувач вищої освіти вмiє зiставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, загалом самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, з-поміж яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			
64-73	D	задовільно	здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, з-поміж яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	задовільно	
60-63	E	достатньо	здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	не зараховано
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	не зараховано

Рівень знань оцінюється згідно Положення про оцінювання знань і умінь студентів РДГУ:

Підсумкова (загальна) оцінка з навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове оцінювання рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи (модульний контроль); оцінка (бали) за виконання лабораторних досліджень; оцінка (бали) за практичну діяльність під час практик; оцінка за ІНДЗ; оцінка

(бали) за участь у наукових конференціях, олімпіадах, підготовку наукових публікацій тощо.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти при вивченні дисципліни

Підсумковий контроль проводиться у формі **екзамену** і оцінюється в межах *сорока балів*.

Приклад для екзамену

Поточне тестування та самостійна робота							Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль № 1								
T.1	T.2	T.3	T.4	T.5	T.6	T.7		
5	5	10	10	10	10	10	40	100

Приклад для заліку

Поточне тестування та самостійна робота							Підсумковий тест (залік)	Сума
Змістовий модуль № 2								
T.1	T.2	T.3	T.4	T.5	T.6	T.7		
5	5	10	10	10	10	10	40	100

11. Питання для підготовки до підсумкового контролю

1. Соціальна суть відпочинку.
2. Функції відпочинку.
3. Розваги як психофізіологічна потреба організму.
4. Структура відпочинку.
5. Особливості буденного відпочинку.
6. Святковий відпочинок : деякі аспекти організації.
7. Специфіка відпочинку дітей шкільного віку.
8. Відпочинок дітей молодшого шкільного віку.
9. Організація відпочинку підлітків : характерні особливості.
10. Проблеми дозвілля старшокласників.
11. Молодіжний відпочинок : стан, проблеми, перспективи.
12. Особливості відпочинку людей середнього віку.
13. Проблематика організації відпочинку людей старшого віку.
14. Індивідуальний відпочинок.
15. Особливості колективного відпочинку.
16. Масовий відпочинок як історико-соціальне явище.
17. Форми організації масового відпочинку.
18. Камерні форми відпочинку.
19. Сімейні свята в системі відпочинку.
20. Гра – важливий засіб організації відпочинку і розваг.
21. Класифікація ігор.
22. Види відпочинку.
23. Інтелектуально – пізнавальний відпочинок.
24. Творчо – розвиваючий відпочинок як основа розвитку особистості.
25. Фізично – оздоровчий відпочинок в системі зміцнення здоров'я.
26. Розважально – ігровий відпочинок.
27. Тенденції модернізації сфери відпочинку та розваг.
28. Прикладна діяльність в системі відпочинку.
29. Характерні особливості весняно – літнього та осінньо – зимового відпочинку.
30. Організація відпочинку в закладах паркового типу.
31. Діяльність закладів клубного типу по організації відпочинку і розваг різних категорій населення.
32. Заклади мистецтва у системі організації культурного відпочинку.
33. Організація відпочинку в закладах загальноміської індустрії дозвілля.
34. Особливості організації відпочинку в закладах туризму.
35. Специфіка організації відпочинку в закладах санаторно – курортного типу .
36. Музеї у системі пізнавального відпочинку.
37. Система позашкільних закладів для відпочинку дітей.
38. Особливості організації сімейного відпочинку.
39. Роль державних та громадських організацій у системі відпочинку.

40. Адміністративне керівництво закладами культури та дозвілля.
41. Ігрові форми відпочинку.
42. Сучасні тенденції в сфері відпочинку.

12. Рекомендована література (Основна, допоміжна)

Основна

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених : кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.
2. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд “Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики”; за заг. ред. Т.В.Фінікова, А.Є.Артюхова. Київ; Таксон, 2016. 234 с.
3. Бабець І. Г., Полякова Ю. В., Мокій О. А. Міжнародний менеджмент інноваційної діяльності : підручник. Львів, 2016. 493 с.
4. Байлик С.І., Кравець О.М. Організація анімаційних послуг в туризмі : нав. посіб. Харків : ХНАМГ, 2008. 197с.
5. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування. К.: ВПЦ «Київ. ун-т», 2001. 395 с.
6. Болотова М.І. Організація сімейного дозвілля в освітньому середовищі установи додаткової освіти дітей. М.: Компанія Супутник+, 2005. 52 с.
7. Бондар О. В., Глебова А. О. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. Київ : Освіта України, 2013. 480 с.
8. Бочелюк В. Й. Дозвіллезнавство : навч. посібник. К. : Центр навч. л-ри, 2006. 208 с.
9. Ведмідь Н.І., Мельниченко С.В. Організація дозвілля туристів : навч. посіб. К. : КНТЕУ, 2008. 85 с.
10. Вовчак О. Д., Руцишин Н. М. Інвестиційний менеджмент : підручник. Укоопспілка. Львів, 2016. 463 с.
11. Воробьева И. В. Социально-культурная деятельность : учеб.-метод. комплекс. Минск : ГИУСТ БГУ, 2009. 106 с.
12. Вступ до соціальної роботи : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. Т. В. Семигіної, І. І. Миговича. К. : Академвидав, 2005. 300 с.
13. Гриценко О.А. Культура і влада. Теорія і практика культурної політики в сучасному світі . К.: УЦКД, 2000.
14. Історія соціального виховання (з давніх часів до середини ХХ століття) [Текст] : хрестоматія / упоряд. О.С. Радул, Т.О. Кравцова, С.В. Куркіна та ін. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2010. 464 с.
15. Інформатизація і модернізація соціокультурної сфери суспільства: взаємодія та розвиток : [монографія] / О. С. Онищенко, В. М. Горовий, В. І. Попик та ін.; НАН України ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. К., 2013. 184 с.
16. Кузьмін О.Є. Основи менеджменту. Підручник. К.: «Академвидав». 2002. 262 с.
17. Кочубей Н.В. Соціокультурна діяльність .Суми, 2015.
18. Ковальчук Т.І. Основи педагогічної дозвіллевої діяльності. Ч.1. К.,2010.

19. Ковальчук Т.І. Педагогіка дозвілля: теорія і практика: монографія. К.,2011.
20. Кожушко Л. Ф., Кузнецова Т. О. Менеджмент організацій: теорія та практика : навч. посіб. Рівне : НУВГП, 2016. 396 с.
21. Коляда С. Современный менеджмент: стратегии эффективного лидера. Днепрпетровск : Лира, 2016. 103 с.
22. Кондратюк Н. В. Менеджмент : практикум. Харків, 2016. 220 с.
23. Мошек Г.Є. Менеджмент. Навчальний посібник / Заг. ред. к.е.н., проф. Мошека Г.Є. К.: Кондор, 2009. 392 с.
24. Матеріальна підтримка культурних проєктів : світовий досвід та можливості застосування в Україні : колективна монографія / О. І. Безгін, Г. Є. Бернадська, Л. О. Кочарян. Київ, 2010. 192 с.
25. Менеджмент: питання та відповіді : навч. посіб. для дистанц. навчання / Гуткевич С. О. [та ін.] ; [заг. ред. проф. Мошека Г. Є.]. Харків : Діса плюс, 2016. 940 с.
26. Міжнародні організації : навч. посібник / за ред. О. С. Кучика. Київ : Знання, 2007.
27. Напрями розвитку сучасного менеджменту: проблеми та рішення : монографія за заг. ред. Л. М. Варави. Кривий Ріг : Чернявський Д. О. [вид.], 2015. 417 с.
28. Обертинська А.П. Основи режисури театралізованих масових вистав: навч. посіб. К., 2004.
29. Обертинська А.П. Основи теорії драми та сценарної майстерності: навч. посіб. К.,2002.
30. Основи формування культури академічної доброчесності в бібліотеці : інформаційний огляд / автори-укладачі: Якуніна Н. В., Чинюк А. А., Руденко Я. В. ; редколегія: В. С. Пашкова, О. В. Воскобойнікова-Гузєва, Я. Є. Сошинська, О. О. Сербін; Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка ; Українська бібліотечна асоціація. Київ : УБА, 2016. 41 с.
31. Петрова І.В. Проектування в соціально-культурній сфері: навч. посібник .К., 2007. 372 с.
32. Рульєв В.А. Менеджмент. Навчальний посібник./В.А.Рульєв, С.О. Гуткевич. К.: «Центр учбової літератури». 2011. 311 с.
33. Старостіна А.О. Маркетинг: підручник. К.: Знання, 2009. 1071 с.
34. Флегонтова Н.М. Словник-довідник термінів педагогічного маркетингу. К. : Освіта України, 2008. 80 с
35. Цимбалюк Н. М. Дозвілля в Україні. Теоретичні та емпіричні аспекти: Монографія. К.: ДАКККіМ, 2003. 224 с.

Допоміжна

36. Житницький А.З. Драматургія масових театралізованих заходів: навч. посіб. Х., 2004.
37. Занько А.Г. Организация шоу-бизнеса :[Электронный ресурс]: курс лекций Минск, 2009.
38. Иванов С. Как самому провести тимбилдинг через 2 часа .К.,2015.
39. Ковальчук Т.І. Основи педагогічної дозвілльєвої діяльності. Ч.1. К.,2010.
40. Ковальчук Т.І. Педагогіка дозвілля: теорія і практика: монографія. К.,2011.
41. Кужельний О.П. Основи режисури театралізованих видовищ і свят: навч. посіб. К.,2012.
42. Матушенко В.Б. Організація і методика проведення весільних свят: навч. посіб. К.,2011.

43. Мойсейчук С.Б. Режисура культурно-досугових програм: учеб.метод. пособ. Минск, 2010.
44. Обертинська А.П. Основи режисури театралізованих масових вистав: навч. посіб. К., 2004.
45. Обертинська А.П. Основи теорії драми та сценарної майстерності: навч. посіб. К.,2002.
46. Петрушкевич А.В. Любительські клубні об'єднання – ефективна форма організації дозвілля: метод. посіб. Рівне, 2010.
47. Поплавський М.М. Азбука паблік рілейшнз. К.,2007.
48. Поплавський М.М. Менеджер культури: підручник .К.,1996.
49. Поплавський М.М. Менеджер шоу-бізнесу: підручник. К.,1999.
50. Поплавський М.М. Шоу-бізнес: теорія, історія, практика: підручник. К.,2001.
51. Флегонтова Н. М. Педагогічна організація культурного дозвілля школярів: навч.- метод. посіб. К., 2007.
52. Янц Н.Д. Основи сценарної роботи соціального педагога: курс лекцій. Переяслав-Хмельницький, 2009.

13. Інформаційні (Інтернет) ресурси

1. <http://mincult.kmu.gov.ua> Міністерство культури України
2. <http://nakkkim.edu.ua> Національна Академія керівних кадрів культури і мистецтв
3. <http://uckd.org> Український центр культурних досліджень
4. <http://www.icr.kiev.ua> Інститут культурології Національної академії мистецтв України
5. Закон України «Про музеї та музейну справу» [Електронний ресурс]// Верховна Рада України. Офіційний веб-портал. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/249/95-вр>. - Назва з екрану;
6. Закон України «Про Бібліотеки та бібліотечну справу» [Електронний ресурс]// Верховна Рада України. Офіційний веб-портал. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/32/95-вр>. - Назва з екрану;
7. Закон України «Про Культуру» [Електронний ресурс]// Верховна Рада України. Офіційний веб-портал. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2778-17>. - Назва з екрану;
8. Закон України «Про театри і театральну справу» [Електронний ресурс]// Верховна Рада України. Офіційний веб-портал. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2605-15>. - Назва з екрану;
9. Закон України «Про охорону культурної спадщини» [Електронний ресурс]// Верховна Рада України. Офіційний веб-портал. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1805-14>. - Назва з екрану;
10. Закон України «Про гастрольні заходи в Україні» [Електронний ресурс]// Верховна Рада України. Офіційний веб-портал. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1115-15>. - Назва з екрану;
11. Закон України «Про кінематографію» [Електронний ресурс]// Верховна Рада України. Офіційний веб-портал. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/9/98-вр>. - Назва з екрану.
12. Інформаційно - нормативна база Міністерства освіти і науки України.

13. Інформаційно - нормативна база Міністерства культури та інформаційної політики України.
14. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, м. Київ, пр. 40 – річчя Жовтня, 3.
15. Обласна наукова бібліотека , м. Рівне, майдан Короленка, 6.
16. Наукова бібліотека РДГУ, м. Рівне, вул. Пластова , 31 .
17. Фахові вітчизняні періодичні видання, внесені до переліку МОН України. Доступ до переліку:
<http://mon.gov.ua/activity/nauka/atestacziya-kadriv-vishhoyikvalifikacziyi/perelik-vidan/>